

Skydd för bruksvaror – den rättsliga betydelsen av Svensk Forms Opinionsnämnds yttranden

Av advokat Henrik Bengtsson¹

1. Inledning

Helsingborgs tingsrätt meddelade för något halvår sedan dom i tvisten mellan *Mag Instrument Inc. och IKEA Svenska Försäljnings AB*.² Mag Instrument³ hade i målet givit in två yttranden från Svensk Forms Opinionsnämnd⁴ där Opinionsnämnden ansåg att ficklampan Mini Maglite åtnjöt upphovsrättsligt skydd. IKEA argumenterade i tingsrätten att Opinionsnämnden var en hedersdomstol vars avgöranden var av subjektiv karaktär och således inte skulle tillmätas någon vikt vid prövningen av huruvida ficklampan Mini Maglite uppnådde verkshöjd. Tingsrätten ansåg att ficklampan Mini Maglite uppnådde verkshöjd och hänvisade i domen bl a till Opinionsnämndens utlåtanden.

Opinionsnämndens roll när det gäller (i) frågan huruvida viss brukskonst uppnår verkshöjd och (ii) frågan huruvida påstådda intrångsprodukter ligger inom skyddsomfånget för det upphovsrättsligt skyddade verket har varit föremål för debatt. Ibland har Opinionsnämnden ansetts vara för liberal i sina bedömningar och ibland för sträng.

Opinionsnämnden har sedan dess verksamhet inleddes 1960 avgivit knappt 230 yttranden. Majoriteten av dessa yttranden har offentliggjorts i böckerna *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst*, *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975*, *Svensk Forms Opinionsnämnds Yttranden 1976–1991* och *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst Svensk Forms Opinionsnämnds Yttranden 1992–2000*,⁵ utgivna av Opinionsnämnden.

De senaste trettio åren har, mig veterligen, svenska domstolar avkunnat domar i åtminstone ett trettiotal brukskonstären. I en dryg tredjedel av dessa ärenden har domstolarna haft att ta ställning till yttranden från Opinionsnämnden eller sakkunnigutlåtanden från Opinionsnämndens befintliga eller tidigare ledamöter. Eftersom Opinionsnämndens avgöranden i många fall tjänar som

¹ Henrik Bengtsson är verksam inom Advokatfirman Delphi & Co.

² Helsingborgs tingsrätts dom i mål nr 1696-99, domen har överklagats till Hovrätten över Skåne och Blekinge (mål nr T 916-05).

³ Författaren var ett av ombuden för Mag Instrument.

⁴ SFO:s yttrande nr 166 (NIR 1993 s 472) respektive SFO:s yttrande i ärende 6/2001.

⁵ I boken *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst Svensk Forms Opinionsnämnds Yttranden 1992–2000* återges yttrande 156–207. Opinionsnämndens ordförande advokat Peter Adamsson har i artikeln *Yttranden avgivna av Föreningen Svensk Forms Opinionsnämnd 2001–2003* (NIR 2004 s 46) redogjort för Opinionsnämndens publicerade yttranden fram till och med yttrande nr 223.

underlag för utomrättsliga uppgörelser, har jag funnit det intressant att undersöka i vilken mån Opinionsnämndens yttranden verkat vägledande för svenska domstolar när de givits in som sakkunnigutlåtanden.

2. Opinionsnämndens roll enligt förarbetena

Opinionsnämndens roll som sakkunnigorgan blev föremål för diskussion i samband med införandet av mönsterskyddslagen⁶ och att kravet för upphovsrättsligt skydd för brukskonst höjdes år 1970. Utredningen⁷ konstaterade att Opinionsnämnden skulle vara normgivande för vilka produkter som skulle anses nå verkshöjd på brukskonstområdet.

Det fanns förslag att ett särskilt sakkunnigorgan skulle tillsättas, men regeringen ansåg att det inte fanns någon anledning att inrätta något sakkunnigorgan eftersom Opinionsnämnden även fortsättningsvis kunde fylla denna roll. I propositionen uttalades:

”Jag delar utredningens uppfattning att det f.n. inte finns anledning att inrätta ett särskilt sakkunnigorgan för att tillhandagå med uttalanden om huruvida förutsättningar föreligger för att bereda verk av brukskonst upphovsrättsligt skydd. Härvid förutsätter jag att Svenska slöjdföreningens opinionsnämnd [nuvarande Svensk Forms Opinionsnämnd, min anm.] också framdeles kommer att utnyttjas för detta ändamål.”

Av doktrin⁸ framgår likaledes att stor vikt bör fästas vid Opinionsnämndens uttalanden i verkshöjdsfrågan. Däremot har det ifrågasatts huruvida Opinionsnämndens utlåtanden i intrångsfrågan skall tillmätas motsvarande vikt.⁹

3. Opinionsnämndens uppfattning i frågan om upphovsrättsligt skyddsvärde

Opinionsnämnden har haft att bedöma ett flertal olika produkttyper som därefter har blivit föremål för prövning i domstol. Nedan följer en kort presentation av de produkter som prövats med bild på respektive produkt som referens (bilderna avser genomgående det upphovsrättsligt skyddade verket, intrångsprodukten återges inte).

⁶ Prop. 1969:168, s 136.

⁷ SOU 1965:61, s 212.

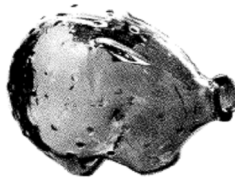
⁸ Bernitz, Ulf, i NIR 1994 s 355; och Nordell, Per Jonas; *Verkshöjd och brukskonst med anledning av ett yttrande och två notiser*, NIR 1990 s 581 f.

⁹ Karnell, Gunnar; *HD bland smultron och jordgubbar, mellan två stolar*, NIR 1994, s 235 (replik i NIR 1994 s 235, Kutsson Anders; *Gunnar Karnell bland Smultron och jordgubbar*.

Röllakansmattor

I ett äldre beslut¹⁰ prövade Opinionsnämnden huruvida röllakansmattor utgjorde upphovsrättsligt skyddade verk liksom huruvida mattor som tillverkats av annan gjorde intrång i upphovsrätten till desamma. Opinionsnämnden konstaterade att mattorna var upphovsrättsligt skyddade och att intrång förelåg. Åklagaren väckte talan mot intrångsgöraren och Stockholms rådhusrätt,¹¹ som utgick från Opinionsnämndens beslut, fann likaledes att mattorna var skyddade av upphovsrätt och att intrång förelåg.

Spargris

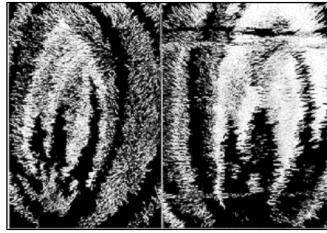
I slutet av 1960-talet åtalades ett glasbruks verkställande direktör vid ett flertal tillfällen för upphovsrättsintrång i ett danskt företags upphovsrättigheter till en spargris. Opinionsnämnden prövade huruvida upphovsrätt förelåg och huruvida de svenska spargrisarna gjorde intrång i upphovsrätten till de danska spargrisarna och drog slutsatsen att spargrisarna var skyddade och att de svenska spargrisarna gjorde intrång.¹² Listers och Sölvesborgs domsagas häradsrätt¹³ prövade åtalet och fann att glasbrukets vd återigen gjort sig skyldig till upphovsrättsintrång.

¹⁰ SFO:s beslut nr 80.

¹¹ Dom den 29 oktober 1970. Domen finns refererad i NIR 1971 s 213 ff. och i Upphovsrättsligt skydd för brukskonst, Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975, s 125 ff.

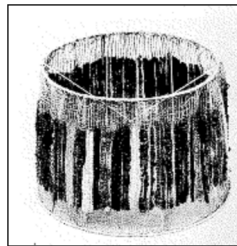
¹² SFO:s beslut nr 84.

¹³ Stockholms rådhusrätts dom den 3 november 1969, domen finns refererad i Upphovsrättsligt skydd för brukskonst, Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975, s 130 ff.

Ryamatta

Från Marks häradsrätt finns ett avgörande i ett upphovsrättsligt brottmål där frågan gällde om en formgivare gjort intrång i en annan formgivares upphovsrättigheter till en *ryamatta*. Opinionsnämnden ansåg att mattan var upphovsrättsligt skyddad och att intrång förelåg.¹⁴ Opinionsnämnden konstaterade vidare att originalmattan var känd för fackfolk. Häradsrätten ansåg dock att formgivaren som formgivit intrångsmattan endast varit oaktsam, varför han frikändes. Däremot utdömde häradsrätten¹⁵ skadestånd med hänvisning till formgivarens oaktsamhet.

Lampskärm

En textilkonstnärinna hade tagit fram mönstret till en lampskärm som återgavs i en bok med titeln "Väva fritt" där textilkonstnärinnan angavs som upphovsman. *Lampskärmen* var dock skapad av en annan kvinna. Åklagaren inhämtade yttrande från Opinionsnämnden¹⁶ och väckte talan för intrång i den ursprungliga upphovsmannens ideella upphovsrätt. Opinionsnämnden ansåg att skärmen var skyddad av upphovsrätt och att den senare skärmen gjorde intrång i den äldre. Södertörns tingsrätt konstaterade att textilkonstnärinnan gjort intrång i upphovsmannens ideella rätt och utdömde dagsböter.¹⁷

¹⁴ SFO:s yttrande nr 88.

¹⁵ Marks häradsrätts dom den 6 maj 1970, domen finns refererad i *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst, Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975*, s 136 ff.

¹⁶ SFO:s yttrande nr 110.

¹⁷ Södertörns tingsrätts dom den 4 juni 1975. Domen refereras i *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst, Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975*, s 141 ff. Bilden på motorbåten Observer 17 nedan härrör inte från akten eller domen.

Observer 17

I början på 1970-talet hade Opinionsnämnden¹⁸ på begäran från åklagarmyndigheten att i ett enpartsförfarande ta ställning till den litet delikata frågan huruvida utformningen av en fritidsbåt, *Observer 17*, kunde åtnjuta upphovsrättsligt skydd. Nämnden konstaterade att båtens pilformade skrov, relingslinjens konvexa bågförm, slaglinjens konkava båge och den fallande stävens mjukt avrundade kurva vid övergången till köllinjen gav ett svepande linjespel. Detta tillsammans med båtens i övrigt väl avvägda proportioner mellan fördäck, akterdäck och cockpit med det elegant utformade vindrutearrangemanget medförde att båten ansågs åtnjuta upphovsrättsligt skydd. Tingsrätten, vars dom fastställdes av Göta hovrätt,¹⁹ instämde i Opinionsnämndens bedömning och konstaterade att:

”Svenska Slöjdföreningen är inrättad för att bl. a. avge yttrande i tvistefrågor beträffande upphovsrätt och har verkat i ett tjugotal år. På grund av nämndens sammansättning och den tid nämnden verkat får den anses äga mycket stor sakkunskap. Nämndens i målet avgivna yttrande är enligt tingsrättens mening välgrundat”

Eftersom det båtskrov som framstälts av intrångsgöraren endast företedde mindre olikheter, ansåg hovrätten att intrång gjordes i upphovsrätten till *Observer 17* och tillverkaren av intrångsbåten dömdes till dagsböter.

Kevirullen

Kevirullen, en rulle som fungerade som hjul till bl a kontorsstolar och skrivbord kom att bli föremål både för en marknadsrättslig och en upphovsrättslig prövning. Vid den marknadsrättsliga prövningen ansågs *Kevirullen* i och för sig vara

¹⁸ SFO:s beslut nr 98.

¹⁹ Domen finns refererad i NIR 1976 s 236 ff och i *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst, Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1964–1975*, s 138 ff.

särpräglad, men däremot inte känd.²⁰ Opinionsnämnden prövade, liksom i Mini Maglite-ärendena frågan om upphovsrättsligt skydd vid två tillfällen, först som ett enpartsförfarande²¹ och därefter som ett tvåpartsförfarande.²² Hillerstorp som tillverkade intrångsrullen motanförde i tvåpartsförfarandet tidigare möbelrullar ur patentskrifter och menade att Kevi-rullen inte utgjorde ett självständigt verk. Opinionsnämnden konstaterade dock att de motanförda möbelrullarna inte föranledde någon annan bedömning. Kevi A/S väckte talan mot Hillerstorp och krävde skadestånd. Tingsrätten fann att Kevi-rullen var upphovsrättsligt skyddad och att Hillerstorps rulle gjorde intrång i densamma. Hovrätten²³ som konstaterade att Opinionsnämnden besitter särskild sakkunskap och att avsevärd vikt måste fästas vid dess yttranden, konstaterade likaledes att rullen var skyddad och att Hillerstorp gjort intrång i upphovsrätten till densamma.

Smultrontyg

I ett centralt och välkänt avgörande inom brukskonstområdet prövade Högsta domstolen huruvida en grossist som försålde ett tyg med stiliserade jordgubbsplanter gjorde intrång i upphovsrätten till ett tyg med stiliserade smultronplanter. Högsta domstolen begärde ett yttrande från Opinionsnämnden²⁴ som prövade huruvida smultrontyget omfattades av upphovsrättsligt skydd och konstaterade att så var fallet. Opinionsnämnden menade också att jordgubbstyget gav samma helhetsintryck som smultrontyget och således innebar intrång i upphovsrätten till smultrontyget. Högsta domstolen²⁵ som inte över huvud taget kommenterade Opinionsnämndens yttrande utan helt hänvisade till underinstansernas ställningstaganden, konstaterade att smultrontyget åtnjöt upphovsrättsligt skydd. Högsta domstolen konstaterade därefter att mönstren gav så skilda helhetsintryck att jordgubbstyget inte gjorde intrång i upphovsrätten till smultrontyget.

²⁰ MD 1976:11 (NIR 1976 s 407).

²¹ SFO:s beslut nr 114.

²² SFO:s beslut nr 119.

²³ Göta hovrätts (avd 3) dom 1978-04-29 i mål nr T 232/77, dom nr DT 173.

²⁴ SFO:s yttrande nr 164.

²⁵ NJA 1994 s 74 (NIR 1994 s 143).

Tripp Trapp-stolen

Sittmöblen *Tripp Trapp* har återkommande varit föremål för intrångstalan, såväl på upphovsrättslig²⁶ som varumärkesrättslig²⁷ grund. Opinionsnämnden bedömde 1993 (enpartsärende) möblen och konstaterade att stolen ger prov på en originell formgivningsinsats och att den skeva L-form som stolen företer var helt ny för sittmöbler av detta slag. Opinionsnämnden prövade dock inte intrångsfrågan. Vid prövningen i Hovrätten för Västra Sverige och Göteborgs tingsrätt vitsordade svaranden att stolen var upphovsrättsligt skyddad. I det mål som prövades av Malmö tingsrätt bestred svaranden att stolen hade verkshöjd och menade att svarandens egna stol låg utanför skyddsomfånget för Tripp Trappstolen som var begränsat. Tingsrätten konstaterade dock utan närmare resonemang att stolen var ett alster av brukskonst och fann att svarandens stol gjorde intrång däri.

Kriss-jackor

Frågan om de s k *KRISS-jackorna* omfattas av upphovsrättsligt skydd liksom skyddsomfånget för desamma har kommit att prövas två gånger av Hovrätten för Västra Sverige. I ett av målen,²⁸ ett brottmål, åberopades yttrande från Opinionsnämnden. I det andra målet²⁹ åberopades ett sakkunnigutlåtanden av två

²⁶ Hovrättens för Västra Sverige dom 1998-12-07 i mål nr T 548-97, Göteborgs tingsrätts dom 1995-11-24 i mål nr T 4334-94 och Malmö tingsrätts dom 1999-03-30 i mål nr T 881-97.

²⁷ Ljungby tingsrätts dom 1997-12-16 i mål nr T 13-96.

²⁸ RH 1995:128.

²⁹ RH 1997:13.

ledamöter av Opinionsnämnden. Opinionsnämnden,³⁰ under viss dissens, liksom dess ledamöter, uttalade att jackorna uppnådde verkshöjd och att de påtalade intrångsjackorna gjorde intrång i upphovsrätten till jackorna. Hovrätten uttalade i brottmålet ett mycket starkt stöd för relevansen av Opinionsnämndens yttranden:

”Det är hovrättens uppfattning att Opinionsnämndens yttrande åtnjuter viss särställning vid en värdering av frågan om huruvida verkshöjd föreligger. Opinionsnämnden har sedan 1926 bedrivit responsverksamhet vad gäller plagiat av brukskonst, dvs. så länge som sådana alster över huvud taget har åtnjutit upphovsrättsligt skydd i svensk rätt. Sedan 1953 har verksamheten bedrivits under domstolsliknande former. I prop. 1969:168 s. 136 uttalade departementschefen att det inte fanns anledning att inrätta ett särskilt sakkunnigorgan med uppgift att tillhandagå med uttalanden, om förutsättningar föreligger för att bereda verk av brukskonst upphovsrättsligt skydd, eftersom det förutsattes att Opinionsnämnden också framdeles skulle komma att utnyttjas för detta ändamål. I senare praxis har det också förekommit att domstol begärt nämndens yttrande (jfr t.ex. NJA 1994 s. 79 f.).”

En tvist rörande en bogserbåt ”*Robina Fisk*” rörde frågan om upphovsrätt till ritningar, angrepp på företagshemligheter och upphovsrätt till ett båtskrov. Opinionsnämnden tog i sitt beslut³¹ (enpartsärende) ställning till den principiella frågan huruvida ett båtskrov kunde vara skyddat som självständig produkt utan hänsyn tagen till överbyggnaden. Nämnden konstaterade att det skulle leda till orimliga konsekvenser om en beståndsdel i ett annat verk inte skulle kunna omfattas av upphovsrätt och konstaterade att skrovet åtnjöt upphovsrättsligt skydd. Tingsrätten konstaterade dock att *Robina Fisk* var en arbetsbåt där de praktiska funktionerna stått i centrum vid formgivning och att formen inte gav uttryck för konstnärliga aspekter. Hovrätten instämde i tingsrättens skäl och ansåg likaså att skrovformen inte omfattades av upphovsrätt.

Gubben Glad och Ledsen

Gubben Glad och Ledsen är en barnskallra som tillverkades av en formgivare i Eslov. En tidigare återförsäljare som sålt *Gubben Glad och Ledsen* hade låtit ett asiatiskt företag tillverka en barnskallra som hade uppenbara likheter med originalskallran. Opinionsnämnden som först prövade ärendet som ett enpartsären-

³⁰ SFO:s utlåtanden 167–169 (NIR 1993 s 474).

³¹ SFO:s beslut nr 193.

de³² beträffande skyddsfrågan och därefter som ett tvåpartsärende³³ beträffande intrångsfrågan, konstaterade att skallran åtnjöt upphovsrättsligt skydd och att den yngre skallran gjorde intrång i upphovsrätten till den äldre skallran. Lunds tingsrätt som senare prövade frågan om skadestånd konstaterade lakoniskt att utrymmet för skydd för verk av brukskonst numera är tämligen stort och att tingsrätten delade Opinionsnämndens bedömning i skyddsfrågan och intrångsfrågan.

Vikkopp

Opinionsnämndens utlåtande (enpartsärende) beträffande en vikkopp har också kommit att prövas i ett interimistiskt avgörande av Hovrätten över Skåne och Blekinge.³⁴ *Vikkoppen*, som tidigare varit mönsterskyddad, ansågs ge uttryck för ett enkelt formspråk i vilket det återfinns ett flertal genomarbetade detaljer och ansågs sålunda uppnå verkshöjd. Hovrätten, konstaterade i likhet med Opinionsnämnden att vikkoppen uppvisade den originalitet som krävs för att alster skall åtnjuta skydd som alster av brukskonst. Det kan noteras att målet var ett mål om interimistiskt förbud och att det hade varit tillräckligt om hovrätten konstaterat att det var *sannolikt* att vikkoppen åtnjöt upphovsrättsligt skydd. Hovrätten tycks således redan ha tagit ställning i den slutliga frågan. Målet prövas för närvarande i Trelleborgs tingsrätt.³⁵

Mini Maglite

Som ovan nämnts har Opinionsnämnden och Helsingborgs tingsrätt bedömt huruvida ficklampan Mini Maglite åtnjuter upphovsrättsligt skydd eller ej. Opinionsnämnden har prövat frågan först genom en enpartsprövning varvid nämnden fann³⁶ att ficklampan var upphovsrättsligt skyddad och därefter – på begäran av tingsrätten – vid en tvåpartsprövning där motparten motanförde sex ficklampor och menade att ficklampans form inte var individuell och särpräglad eftersom den inte avvek från det allmänna formspråket för ficklampor, och fann

³² SFO:s beslut 203.

³³ SFO:s beslut 207.

³⁴ Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ö 2483-03, beslut 2003-10-24.

³⁵ Mål nr T 836-03.

³⁶ SFO:s beslut nr 166 (NIR 1993 s 472).

även vid denna prövning³⁷ att ficklampan omfattades av upphovsrätt. I tingsrätten motanförde svaranden ytterligare ett antal ficklampor till stöd för sitt påstående. Helsingborgs tingsrätt konstaterade att Opinionsnämndens yttranden i och för sig saknar prejudicerande verkan men att nämndens ledamöter besitter en sådan särskild sakkunskap att stor vikt bör fästas vid nämndens yttranden (jfr ovan Göta hovrätt i avgörandet beträffande Kevi-rullen).

Opinionsnämnden har vidare avgivit yttrande i tre mål som för närvarande är föremål för prövning, ett mål beträffande elljusstaken *Elflugan*,³⁸ ett mål beträffande en *ljusstake*³⁹ och ett mål beträffande ett dammsugarmunstycke.⁴⁰ Dom har dock inte avkunnats i dessa mål.

I detta sammanhang skall nämnas att Opinionsnämndens uppfattning också har haft betydelse i marknadsrättsliga sammanhang när domstolen bedömt huruvida en produkt har särprägel, (*Elflugan*⁴¹ där Opinionsnämndens yttrande togs till intäkt för att elljusstaken *Elflugan* klart skiljde sig från andra på marknaden förekommande ljusstakar och ficklampan *Mini Maglite T*⁴² där tingsrätten tog Opinionsnämndens yttrande till utgångspunkt för att det fanns betydande variationsmöjligheter beträffande utformningen av ficklampan).

3.1 Analys. Ovan nämnda genomgång av de mål där Opinionsnämnden avgivit utlåtande beträffande frågan huruvida upphovsrättsligt skydd föreligger för ett verk av brukskonst visar att domstolarna fäster mycket stor vikt dels vid Opinionsnämndens utlåtanden i skyddsfrågan och förarbetsuttalandena kring Opinionsnämndens roll. Högsta domstolen har, trots att HD begärde ett yttrande från Opinionsnämnden i NJA 1994 s. 74 (NIR 1994 s. 143) inte uttryckligen refererat till yttrandet men följt Opinionsnämndens utlåtande i verkshöjdsfrågan, däremot inte i intrångsfrågan. Endast i en fråga om verkshöjdsbedömning, ärendet *Robina Fisk*, har domstolarna varit av annan uppfattning än Opinionsnämnden. Det kan konstateras att just frågan om upphovsrättsligt skydd för båtar och särskilt skrovformer länge har varit osäker.⁴³ Det är således inte särskilt förvånande att det är just med avseende på skrovformen till en bogserbåt som Svea hovrätt har haft motsatt uppfattning i förhållande till Opinionsnämnden.

Opinionsnämnden har således fyllt den funktion som kvalificerat sakkunnigorgan som anvisades i förarbetena. Mot bakgrund av den genomslagskraft Opi-

³⁷ SFO:s yttrande ärende 6/2001.

³⁸ SFO:s yttrande nr 202 (NIR 2001 s 499). Intrångsmålen prövas i Varbergs tingsrätt mål nr T 109-04 och Värnamo tingsrätt B 949-00. Huvudförhandling var inte utsatt vid pressläggning.

³⁹ SFO:s yttrande nr 225, Mora tingsrätt, mål nr T 1699-04.

⁴⁰ Opinionsnämndens yttrande i ärende nr 2/2005 (se nedan s 557 f). Stockholms tingsrätt meddelade beslut om interimistiskt förbud beträffande munstycket, mål T 18906-05, beslut 2005-09-07.

⁴¹ MD 2001:12 (NIR 2001 s 468).

⁴² Stockholms tingsrätts dom 2003-10-29 i mål nr 17705-99.

⁴³ Jämför SFO:s yttrande nr 91 där skrovformen till rodd- och utombordsbåten *Monarita* inte ansågs skyddsvärd enligt de gamla reglerna. Jämför även SFO:s yttrande nr 113 där motorbåten *Orrskär* inte ansågs skyddsvärd enligt de nya striktare reglerna för upphovsrättsligt skydd för brukskonst. Göteborgs tingsrätt har – i ett brottmål – ansett att formen av en segelbåt (helheten) skyddas av upphovsrätt, se Göteborgs tingsrätts dom i mål nr B 10465-00.

nionsnämndens beslut i frågan om upphovsrättslig verkshöjd fått, kan det t o m ifrågasättas om det är meningsfullt att ta en rättslig strid beträffande verkshöjdsfrågan för ett verk av brukskonst om Opinionsnämnden kommit fram till att verket åtnjuter upphovsrätt. Opinionsnämndens beslut får ju betecknas som ett mycket starkt förhandsbesked i verkshöjdsfrågan.

En för ämnet ovidkommande reflektion är att det är förhållandevis många brottmålsärenden som föranlett yttranden från Opinionsnämnden. Att intrång i brukskonstskydd numera leder till åtal torde höra till sällsyntheterna, sannolikt på grund av att immaterialrättsliga intrångsärenden givits alltför låg prioritet av polis och åklagare (jfr dock det ovan refererade brottmålet beträffande intrång i *Elflugan* som är anhängiggjort i Värnamo tingsrätt).

3.2 Betydelsen av att skyddstiden för industriellt skydd har löpt ut. Det förekommer att intrångsgörare hävdar att det inte är rimligt att en produkt som tidigare skyddats av en industriell rättighet också omfattas av upphovsrättsligt brukskonstskydd. I Sverige finns det inget hinder mot skydd genom överlappning mellan upphovsrätt och industriella rättigheter.⁴⁴ Följaktligen har också domstolarna i beslutet beträffande *vikkoppen* och avgörandet beträffande *Tripp Trapp stolen* konstaterat att det faktum att det upphovsrättsligt skyddade verket tidigare åtnjöt industriellt rättsskydd inte inverkar på bedömningen av om det föreligger ett upphovsrättskydd.

4. Opinionsnämndens uppfattning i frågan om intrång

Opinionsnämndens uppfattningar har varit vägledande för domstolarnas ställningstaganden i frågan om upphovsrättsligt skydd föreligger. Underinstanserna har genomgående följt den bedömning som Opinionsnämnden gjort i intrångsfrågan. Som nämnts ovan, hade HD i NJA 1994 s. 74 (NIR 1994 s. 143) motsatt uppfattning i förhållande till Opinionsnämnden i intrångsfrågan. Huruvida detta är en bedömning där HD:s ställningstagande i intrångsfrågan *in casu* skiljer sig från Opinionsnämndens ståndpunkt eller om det är mer principiellt ställningstagande beträffande Opinionsnämndens kompetens att bedöma intrångsfrågor går inte att utröna.

⁴⁴ Se exempelvis 14 § 1 st 5 p varumärkeslagen och 4 § 4 p. c) mönsterskyddslagen *e contrario*. Närmare om överlappning mellan upphovsrätt och varumärke, se Nordell, Per Jonas, *Upphovsrättsligt skydd för kännetecken*, NIR 2002 s 103.